

פסחים לה. (משנה) עד לו. (שורה 6)

איסור חל על איסור

2 אחים שנשאו 2 אחיות - לכאורה כל אישה אמורה להיות אסורה על גיסה מ איסורים גם משום אשת אחיו וגם משום אחות אשתו.
 התנאים נחלקו (יבמות לב.) האם כשהגיס בא על גיסתו הוא חייב משום שני האיסורים (ר' יוסי) או רק משום איסור אחד (ר' שמעון).
 ר' שמעון סבר שאין איסור חל על איסור ולכן אם האישה נאסרה עליו משום אחות אשתו, גם אם אחר כך אחיו יתחתן עימה לא יתוסף עליה איסור.
 הגמרא בהמשך מחדשת שגם ר' יוסי מקבל את העיקרון ברמה מסוימת. ר' יוסי סובר שהעונש על העבירה הוא לפי האיסור הראשון שנוצר. בית הלוי (א:מד) מסביר שר' יוסי מפעיל את דין איסור חל על איסור בצורה מוחלטת ולכן האיסור השני קיים אבל העונש עליו לא קיים. (להרחבה ניתן לעיין במאמרי בנושא שהתפרסם בספר 'מאמר יבמין' - בהוצאת ישיבת הר-עציון)

משנה

מאיזו תבואה צריכה להיות המצה?

מחמשת מיני דגן.

באלו יוצאים ידי-חובה:

דמאי.

מעשר ראשון שנטלה תרומתו.

מעשר שני והקדש שנפדו.

חלה ותרומה (כהנים בלבד).

באלו לא יוצאים ידי-חובה:

טבל.

מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו.

מעשר שני והקדש שלא נפדו.

ר' יוחנן בן נורי: יוצאים גם במצה העשויה מאורז.

הדמאי ראוי תיאורטית באכילה - אם יפקיר את נכסיו יהיה מותר לו לאכול דמאי כדין עני.

החידוש הוא במקרה שהלוי הקדים לקחת את המעשר בשיבולים וניטלה ממנו תרומת מעשר ולא תרומה גדולה (שפטור ממנה).

החידוש הוא במקרה שנתן רק קרנו בלי החומש.

יוצאים במצה כזו על אף שראויה רק לכהנים.

אפילו אם מדובר רק בטבל מדרבנן!

החידוש הוא במקרה שהלוי הקדים לקחת את המעשר בכרי וניטלה ממנו תרומת מעשר ולא תרומה גדולה (שחייב בה).

החידוש הוא במקרה שלא נפדו כהלכתן. מעשר שני: שפדה במטבע ללא צורה. הקדש: שחיללו על גבי קרקע.

טעם הדין

דחייה: מהברייתא רואים ש2 הדינים לא תלויים זה בזה!

רב פפא: כיוון שלא יוצאים בה ידי מצת-מצוה (כיוון שהיא מצה עשירה), אין חייבין על חימוצה כרת.

רב אידי בר אבין: מי פירות אין מחמיצין.

עיסה שנילושה ביין, שמן ודבש: אין חייבין על חימוצה כרת.

ברייתא

מצה העשויה מטבל (אפילו אם הפריש הכל חוץ מדבר אחד) - אין יוצאים בה ידי חובה

המקור:

"לא תאכל עליו חמץ" - עיסה שלא יחול עליה איסור חמץ - לא ניתן להכין ממנה מצה.

הברייתא היא כר"ש - הסובר שאין איסור חל על איסור, (לכן אין על הטבל איסור חמץ)

לדעת חכמים (הסוברים שאיסור חל על איסור) יוצאים ידי חובה במצה זו (כיוון שהיא אסורה גם משום חמץ)

רבינא ניסה להעמיד את הברייתא אף כחכמים, אך דבריו נדחו.